



УДК 35.355/359

**Криштанович Мирослав Франкович**  
професор кафедри педагогіки та соціального управління  
Національного університету "Львівська політехніка",  
доктор наук з державного управління

## **ТРАНСФОРМАЦІЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ ЯК ОБ'ЄКТА ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ**

***Анотація.** У статті проаналізовано сутність та основні напрямки трансформації воєнної безпеки нашої держави. Кожна держава для ефективного функціонування визначає для себе низку сфер діяльності, без яких вона не може існувати як незалежна. Не винятком є і її воєнна сфера, де основними життєво важливими інтересами виявляються: забезпечення належного захисту суверенітету та територіальної цілісності країни вразі застосування проти неї збройної сили або загрози силою; підтримання воєнного потенціалу держави на рівні, достатньому для нейтралізації воєнних загроз.*

***Ключові слова:** держава; безпека; воєнна безпека; політика; стратегія.*

### **Krishtanovich M.F. Transformation of military security as an object of state policy**

***Annotation.** The article analyzes the essence and main directions of the transformation of the military security of our state. A good state for its effective functioning determines for itself a number of spheres of activity, without which it can not exist as an independent state. There is no exception to its military sphere, where the main vital interests are: to ensure proper protection of the sovereignty and territorial integrity of the country in the event of the use of armed force or threat of force against it; maintenance of the military potential of the state at a level sufficient to neutralize military threats.*

***Key words:** state; security; military security; policy; strategy.*

**Постановка проблеми в загальному вигляді.** Воєнна небезпека для України, як і для інших держав, полягає в можливості стати об'єктом воєнної агресії з боку іншої держави або союзу держав, а також унаслідок такої агресії. Так, збройна агресія Росії проти України зайвий раз підтвердила аксіому, що захист незалежної суверенної держави насамперед має бути пов'язаний із забезпеченням її власної воєнної безпеки. Тимчасова окупація Російською Федерацією частини території України – Криму, розпалювання Росією збройного конфлікту на сході України та руйнування системи світової й регіональної безпеки і



принципів міжнародного права зумовлюють перегляд та уточнення доктринальних положень щодо формування та реалізації воєнної політики України.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** У сучасній Україні питання воєнної безпеки, що насамперед визначає напрямки воєнної політики держави, досліджувались у працях таких учених, як О. Белов, В. Богданович, О. Бодрук, О. Гончаренко, О. Копиленко, Б.Корміч, Г. Костенко, В. Кравченко, Д. Кучма, В. Ліпкан, А. Лобанов. Серед зарубіжних дослідників і фахівців слід відзначити Дж.К. Бейлза, А. Рассмусена, Д. Стейса, Дж. Шерра та інших. Однак учені та правники торкалися зокрема проблеми загальних концептуальних основ і окремих аспектів розроблення конкретної воєнної безпеки на певний проміжок часу.

**Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми.** Варто дослідити, як державна політика впливає на воєнну безпеку держави, що є головною складовою національної безпеки та безпосередньо спрямована на реалізацію всієї сукупності наявних у розпорядженні країни сил, засобів і ресурсів з метою відвернення, локалізації та ліквідації загроз, створення сприятливих умов для організації її збройного захисту.

**Формулювання цілей статті** Метою статті є дослідження сутності трансформації воєнної безпеки та її модернізації в контексті національної безпеки держави.

**Виклад основного матеріалу.** Методологія дослідження воєнної безпеки України вимагає насамперед з'ясування її сутності. Сучасне трактування українського законодавства сутності воєнної безпеки визначає її як «... захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократично-конституційного устрою та інших життєво важливих національних інтересів від воєнних загроз» [1]. У міжнародній



практиці воєнна безпека передбачає правосуверенної держави на самооборону або стримування воєнної агресії, а також допускає можливість застосування державою воєнної сили для захисту власного суверенітету й територіальної цілісності [2].

Сутність воєнної безпеки повною мірою розкривається і з допомогою взаємопов'язаних, послідовно і належно розглянутих нормативно-правових документів, таких як Воєнна доктрина. На думку О. Гончаренка та інших науковців, Воєнна доктрина України –це «...прийнята в державі на певний період система поглядів про мету, характер можливої війни, на підготовку до неї країни і військового формування та засобів до ведення воєнних дій...» [3].

Положення Воєнної доктрини базуються на системному аналізі воєнно-політичної обстановки і прогнозі її розвитку з урахуванням потреб і реальних можливостей держави щодо забезпечення воєнної безпеки України, а також набутого досвіду воєнного будівництва й організації збройного захисту держави. Воєнна доктрина характеризується як сукупність керівних принципів, воєнно-політичних, воєнно-стратегічних, воєнно-економічних і військово-технічних поглядів на забезпечення воєнної безпеки держави. Вона забезпечує вироблення основ політики держави, спрямованої на захист національних інтересів, передбачає процес стратегічного планування здійснення воєнної безпеки, яке визначає потрібні для цього цілі, способи та ресурси. Саме Воєнна доктрина визначає характер воєнно-політичної обстановки навколо України, реальні та потенційні загрози національній безпеці у воєнній сфері, принципи, умови та складові забезпечення воєнної безпеки [4].

Безпосередньо воєнною доктриною визначаються воєнно-політичні цілі України в галузі забезпечення національної безпеки; причини воєнної небезпеки; ставлення України до війни; основні напрямки забезпечення



воєнної безпеки; завдання Збройних Сил та принципи їх будівництва; підготовка Збройних Сил до захисту від агресії; мета і принципи воєнно-економічної політики; підготовка держави і населення до оборони [5, с.90].

Слід зазначити, що функціонування механізму забезпечення воєнної безпеки значною мірою залежить від політики. Її забезпечення передбачає комплекс політичних, економічних, ідеологічних, інформаційних, а також організаційних та інших форм, засобів і методів. Проте при цьому вирішальна роль у доборі форм, методів і засобів забезпечення воєнної безпеки належить саме політиці, політичному керівництву країни.

Воєнна доктрина України як основа розроблення державної політики у сфері забезпечення воєнної безпеки спирається на аналіз геополітичної ситуації у світі та довгострокові наукові прогнози її розвитку. Зазначимо, що її доктринальні положення є обов'язковими для виконання державними органами, організаціями, громадянами України і є основою узгодження їх зусиль у процесі зміцнення національної безпеки України. На основі Воєнної доктрини у країні розробляються відповідні концепції розбудови видів збройних сил, родів війська, інших військових формувань України й конкретні програми їх реалізації.

Доктрина як документ чітко визначеного воєнно-політичного змісту характеризує засади застосування Збройних Сил України, інших військових формувань, напрямки їх діяльності з метою забезпечення відповідного рівня спроможності виконувати визначені Конституцією України завдання. Вона визначає принципи оборонної достатності держави, які ґрунтуються на тому, що Україна:

- не визнає війну як засіб розв'язання міжнародних проблем;
- не має територіальних претензій до жодної держави і не бачить у жодному народі образ ворога;



– ніколи першою не розпочне бойових дій проти будь-якої країни, якщо не стане сама об'єктом агресії [6, с. 372].

Серед особливих якостей і властивостей воєнної безпеки України слід виокремити такі:

- мета й завдання;
- системність;
- стабільність;
- суб'єктно-об'єктний склад структури управління воєнною безпекою;
- регламентованість і функціональність;
- конституційно-правовий механізм забезпечення воєнної безпеки;
- загрози воєнної безпеки та шляхи ліквідації [7].

Усі названі складові перебувають у діалектичній єдності, і тому кожний із видів воєнної безпеки гарантує завдання забезпечення національної безпеки країни. Забезпечення воєнної безпеки є головним обов'язком органів державного управління в налагодженні оборони країни [8]. Основу організації оборони та повноваження державних органів з її забезпечення встановлює Закон України «Про оборону України» [9].

Метою оборони України згідно з цим Законом є створення умов для запобігання воєнному нападу та для збройної відсічі можливій агресії проти України в будь-який час і за будь-яких обставин. Її здійснення базується на готовності Збройних Сил України, економіки, населення, території до оборони та будується відповідно до воєнної доктрини держави [10, с.160].

Найважливішим елементом воєнної безпеки України є система її забезпечення, під якою науковці переважно пропонують розуміти сукупність взаємопов'язаних і взаємозумовлених механізмів (інституційних, організаційних, правових тощо) та суб'єктів забезпечення воєнної безпеки (посадові особи держави, органи державної влади,



державні установи та заклади, сили та засоби сектору безпеки, які на основі чинного законодавства трансформують політику воєнної безпеки в цілеспрямовану скоординовану діяльність воєнного характеру щодо реалізації захисту національних інтересів, передусім щодо виявлення, прогнозування, попередження та нейтралізації загроз воєнній безпеці [11].

Ключовим елементом системи забезпечення воєнної безпеки є формування засад державної політики, щонайменше визначити цілі, пріоритетні напрямки та завдання, принципи і процедури її реалізації в цій сфері.

Нормативно-правову базу забезпечення воєнної безпеки як її складового елемента формують: насамперед Конституція України, міжнародні договори, які значною мірою спрямовані на її реалізацію, крім того – законодавство України, зокрема закони України «Про основи національної безпеки України», «Про оборону України», «Про Раду національної безпеки і оборони України», «Про Збройні Сили України», а також «Стратегія національної безпеки», «Концепція національної безпеки» і «Воєнна доктрина України», що розмежовують права та функції державних органів України як складових воєнної організації держави.

**Висновки з даного дослідження.** Таким чином, основу воєнної безпеки складає відповідний комплекс політичних, економічних, екологічних, воєнних, соціальних і правових заходів державної політики, спрямованих на забезпечення незалежності, територіальної цілісності, захисту інтересів держави і мирного життя народу.

**Перспективи подальших розвідок.** З огляду на вищенаведене можна сказати, щонебезпека як загроза, що зумовлена агресивною політикою Росії проти України, потребує розроблення та реалізації цілеспрямованої державної політики у воєнній сфері, яку прийнято називати воєнною безпекою держави.



## СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Богданович В.Ю. Воєнна безпека України: методологія дослідження та шляхи забезпечення : моногр./ В.Ю. Богданович. – К.: Тираж, 2003. – 322 с.
2. Закон України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018р. [Електронний ресурс].- Режим доступу: [politics/zakon-pro-nacionalnu-bezpeku.html](http://politics/zakon-pro-nacionalnu-bezpeku.html).
3. Поняття національної безпеки в контексті національних інтересів України / О.М. Гончаренко, Е.М. Лисицин, В. Б. Вагаповта ін. // Наука і оборона. – 2002. – №1. – С. 18–24.
4. Про Воєнну доктрину України у редакції Указу Президента України від 08 червня 2012 року № 390/2012). – [Електроннийресурс]. – Режим доступу: [www.zakon3.rada.gov.ua/laws](http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws)
5. Костенко Г.Ф. Теоретичні аспекти стратегії національної безпеки: навч. посіб / Г.Ф. Костенко. – К.: Юмана, 2002. – 144 с.
6. Ліпкан В.А. Теоретичні основи та елементи національної безпеки України / В.А. Ліпкан.– К.: Текст, 2003. – 600 с.
7. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19 червня 2003 р. № 964-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 39
8. Кучма Д.Я. Забезпечення безпеки як проблема управлінської діяльності: методологічний аспект / Д.Я. Кучма // Державне реагування на загрози національним інтересам України: актуальні проблеми та шляхи їх розв'язання: матеріали круглого столу (Київ, 19 лютого 2014 р.) / За ред. К.О. Ващенко, Г.П. Ситника. – К.: НАДУ, 2014. – 170 с.
9. Закон України про оборону України // Відом. Верховної Ради України. – 1992. – № 9. – Ст.106.
10. Фрицький О.Ф. Конституційне право України / О.Ф. Фрицький .– К.: Юрінком Інтер, 2002. – 356 с.
11. Лобанов А.А. Деякі погляди на побудову системи забезпечення воєнної безпеки України / А.А. Лобанов // Наука і оборона. – 2009 . – № 1. – С. 55-58.

**Statement of the problem.** The military danger for Ukraine, as well as for other states, is the possibility of becoming an object of military aggression on the part of another state or alliance of states, and also as a result of this aggression. In particular, Russia's armed aggression against Ukraine once again reaffirmed the axiom that the defence of an independent sovereign state should primarily be linked to ensuring its own military security. The temporary occupation by the Russian Federation of part of the territory of Ukraine – the Crimea, the incitement by Russia of the armed conflict in the east of Ukraine, and the destruction of the system of world and regional security and the



principles of international law make revision and clarification of the doctrinal provisions on the formation and implementation of Ukraine's military policy.

**Urgency.** It is necessary to investigate how state policy affects the military security of the state, which is the main component of national security, and directly addresses the implementation of the whole set of forces, resources and resources available to the country in order to prevent, locate and eliminate threats, create favourable conditions for its organization armed defence.

**The purpose of the article.** The purpose of the article is to study the essence of the transformation of military security and its modernization in the context of national security of the state.

**Our task was to study.** In international practice, military security implies the right of a sovereign state to self-defence or containment of military aggression, and also allows the use of military force by the state to protect its sovereignty and territorial integrity. The integrity of military security is fully disclosed through interrelated, consistent and properly considered normative documents, such as the Military Doctrine. The provisions of the Military Doctrine are based on a systematic analysis of the military-political situation and the forecast of its development, taking into account the needs and real possibilities of the state to ensure Ukraine's military security, as well as the experience gained in military construction and the organization of armed defence of the state.

**Summary.** The military doctrine of Ukraine, as the basis for the development of state policy in the field of military security, is based on an analysis of the geopolitical situation in the world and long-term scientific forecasts of its development. It should be noted that its doctrinal provisions are mandatory for the implementation of state bodies, organizations, citizens of Ukraine and is the basis for coordinating their efforts in the process of strengthening the national security of Ukraine. Based on the Military Doctrine





in the country, appropriate concepts are developed for the construction of types of armed forces, troops, other military formations of Ukraine and specific programs for their implementation.

**Conclusion and outcomes.** Thus, the basis of military security is the necessary complex of political, economic, environmental, military, social and legal measures of state policy aimed at ensuring independence, territorial integrity, protection of the interests of the state and peaceful life of the people. In the light of the foregoing, the following may be said that the threats posed by the threat posed by Russia's aggressive policy towards Ukraine require the development and implementation of a purposeful state policy in the military sphere, which is called the military security of the state.